

Ilona Bidzan-Bluma
Paulina Dąbrowska
Karolina Szczepkowska

Karty pracy do ćwiczeń w terapii AFAZJI

ĆWICZĘ I ROZWIJAM MOWĘ

Spis treści

Wstęp	7
1	
MÓJ SŁOWNIK	9
Zadanie 1.1. Słowa i pojęcia, które sprawiają mi trudność	9
2	
WSPARCIE PSYCHOLOGICZNE	13
Zadanie 2.1. Moje cele	13
Zadanie 2.2. Moje sukcesy	19
3	
MOWA EKSPRESYJNA	21
Zadanie 3.1. Dialogi sytuacyjne	21
Zadanie 3.2. Uzupełnianie odpowiedzi	26
Zadanie 3.3. Budowanie całych zdań	32
Zadanie 3.4. Co przedstawia rysunek?	36
Zadanie 3.5. Jakie emocje odczuwają przedstawione osoby?	42
4	
CZYTANIE ZE ZROZUMIENIEM	48
Zadanie 4.1. Krótkie opowiadania i pytania do tekstu	48
Zadanie 4.2. Czytanie tekstów zapisanych różną czcionką	52
5	
NAZYWANIE CZYNNOŚCI I PRZEDMIOTÓW	55
Zadanie 5.1. Uzupełnianie brakujących słów	55
Zadanie 5.2. Połącz słowo z jego definicją	59

Zadanie 5.3. Przedmioty oraz ich możliwe zastosowanie	61
Zadanie 5.4. Przedmioty przydatne na urlopie oraz ich zastosowanie	63
Zadanie 5.5. Przedmioty oraz ich możliwe zastosowanie	65
Zadanie 5.6. Do czego użyć tych słów	67

6

MOTORYKA MAŁA I FUNKCJE JĘZYKOWE	69
Zadanie 6.1. Zeszyt do praktykowania uważności	70
Zadanie 6.2. Spacer fotograficzny, temat: szczegół	72
Zadanie 6.3. Opowiadanie na podstawie zdjęć z zadania 6.2.	75
Zadanie 6.4. Filcowanie na mokro, temat: obraz	76
Zadanie 6.5. Szycie woreczków sensorycznych	79
Zadanie 6.5.1. Woreczki sensoryczne w zabawie	80
Zadanie 6.6. Malowanie dłońmi	81
Zadanie 6.7. Malowanie kawą	83
Zadanie 6.8. Rysowanie po cieniach	85
Zadanie 6.9. Rysowanie bez odrywania pisaka	87
Zadanie 6.10. Rysowanie ręką niewiodącą	89
Zadanie 6.11 Rysowanie oburącz	91
ODPOWIEDZI DO ZADAŃ	93
Zadanie 4. Czytanie ze zrozumieniem	
Zadanie 4.1. Krótkie opowiadania i pytania do tekstu	93
Zadanie 5. Nazywanie czynności i przedmiotów	95
Zadanie 5.1. Uzupełnianie brakujących słów	95
Zadanie 5.2. Połącz słowo z jego definicją	95
Zadanie 5.3. Przedmioty oraz ich możliwe zastosowanie	95
Zadanie 5.4. Przedmioty przydatne na urlopie oraz ich zastosowanie	96
Zadanie 5.5. Przedmioty oraz ich możliwe zastosowanie	97
Zadanie 5.6. Do czego użyć tych słów	98
Załącznik 1	99

Wstęp

Oddajemy w Państwa ręce ćwiczenia przeznaczone dla osób z afazją. Publikacja powstała z myślą o wspieraniu procesu terapii oraz codziennego rozwijania umiejętności komunikacyjnych. Zawarte w niej ćwiczenia mogą stanowić uzupełnienie pracy prowadzonej przez logopedów, neurologopedów, terapeutów oraz opiekunów, a także służyć do samodzielnych treningów dostosowanych do możliwości osoby z afazją.

Afazja jest zaburzeniem językowym wynikającym z uszkodzenia struktur mózgu odpowiedzialnych za przetwarzanie mowy. Najczęściej pojawia się nagle w następstwie udaru mózgu, ale może być również skutkiem urazów czaszkowo-mózgowych, guzów mózgu czy innych chorób neurologicznych. W zależności od rozległości i lokalizacji uszkodzenia mogą występować trudności w mówieniu, rozumieniu mowy, nazywaniu przedmiotów i czynności, czytaniu oraz pisaniu.

Ograniczenia w komunikowaniu się mogą prowadzić do trudności w codziennym funkcjonowaniu, utraty ról społecznych, zmniejszenia samodzielności oraz izolacji społecznej, co wpływa na jakość życia osoby chorej i jej bliskich.

Wyróżnia się kilka podstawowych postaci afazji:

- **afazję ekspresyjną (ruchową)**, w której dominują trudności w mówieniu i budowaniu wypowiedzi;
- **afazję impresyjną (czuciową)**, gdzie głównym problemem jest rozumienie wypowiedzi innych osób;
- **afazję ekspresyjno-impresyjną (mieszaną)** obejmującą trudności zarówno w mówieniu, jak i w rozumieniu;
- **afazję amnestyczną** charakteryzującą się przede wszystkim trudnościami w nazywaniu osób, przedmiotów oraz czynności;
- **afazję globalną (totalną)** zaliczającą się do najcięższej postaci, w której występują znaczne zaburzenia zarówno rozumienia, jak i ekspresji mowy.

Ćwiczenia zawarte w niniejszej publikacji zostały opracowane tak, aby wspierać różne funkcje językowe, jak również kompetencje społeczne. Znajdą tu Państwo zadania wspierające funkcje językowe w zakresie:

- **mowy ekspresyjnej**, obejmującej m.in. dialogi sytuacyjne, uzupełnianie odpowiedzi, opisywanie emocji oraz tworzenie własnych wypowiedzi;
- **czytania** i rozumienia tekstów;
- **nazywania przedmiotów i czynności**, poprzez uzupełnianie wyrazów, tworzenie definicji oraz wyjaśnianie znaczeń słów;
- **motoryki małej i funkcji językowych**, czyli zadania angażujące jednocześnie sprawność manualną oraz funkcje językowe. Wiele z nich rozwija również motorykę dużą i wspiera takie funkcje poznawcze, jak pamięć czy procesy uwagi.

Szczególne miejsce w książce zajmuje rozdział „**Mój słownik**”, w którym osoba ćwicząca może zapisywać słowa i wyrażenia sprawiające jej trudność. Pozwala to systematycznie wracać do materiału wymagającego utrwalenia oraz obserwować własne postępy.

W publikacji znalazły się również ćwiczenia z zakresu **wsparcia psychologicznego**, których celem jest wzmacnianie motywacji, budowanie poczucia sprawczości oraz zachęcanie do wytrwałej pracy nad odzyskiwaniem sprawności w zakresie funkcji językowych. Wierzymy, że proces terapii to nie tylko doskonalenie funkcji językowych, ale także odbudowywanie pewności siebie i wiary we własne możliwości.

Mamy nadzieję, że przygotowane przez nas zadania będą wartościowym wsparciem dla osób z afazją, ich rodzin oraz specjalistów prowadzących terapię.

Celem zaproponowanych w niniejszych *Kartach pracy* zadań jest wzmacnianie:

- motoryki małej (ruchy precyzyjne);
- motoryki dużej (kondycja fizyczna, koordynacja ruchowa);
- funkcji poznawczych (pamięć, uwaga, kreatywność);
- kompetencji społecznych (budowanie wypowiedzi, współpraca, integracja, rozwijanie zainteresowań, poczucie sprawczości).

Ilona Bidzan-Bluma, Paulina Dąbrowska, Karolina Szczepkowska

3

Mowa ekspresyjna

ZADANIE 3.1. DIALOGI SYTUACYJNE

Przeczytaj uważnie każdą opisaną sytuację. Następnie zdecyduj, czy w danym przypadku należy zadać pytanie, czy udzielić odpowiedzi. Postaraj się sformułować odpowiednią wypowiedź (pytanie lub odpowiedź), dopasowaną do treści sytuacji.

- **Restauracja**

Kelner: Dzień dobry, w czym mogę pomóc?

Klient:

Kelner: Co chciałby/chciałaby Pan/Pani zamówić?

Klient:

- **Wizyta u lekarza**

Lekarz: Co Panu/Pani dolega?

Pacjent:

Lekarz: Od kiedy występują objawy?

Pacjent:

- **Wizyta u psychologa**

Psycholog: Jak się Pan/Pani dzisiaj czuje?

Pacjent:

Psycholog: Co wydarzyło się w ostatnim tygodniu?

Pacjent:

Poniżej możesz znaleźć przykładowe zwroty do wykorzystania w tym zadaniu:

COŚ NA DESER	OD WCZORAJ/ PRZEDWCZORAJ	ZUPĘ JARZYNOWĄ	NIE ZA DOBRZE SIĘ CZUJĘ
POJECHALIŚMY ZA MIASTO	CHCĘ ZŁOŻYĆ ZAMÓWIENIE	BÓL GŁOWY, BÓL MIĘŚNI	ŹŁE SIĘ CZUJĘ

- Zakupy w sklepie spożywczym**

Sprzedawca: Dzień dobry, w czym mogę pomóc?

Klient: Dzień dobry.

Sprzedawca: Mamy świeży chleb pszenny i razowy. Który Pan/Pani wybiera?

Klient:

Sprzedawca: Czy potrzebuje Pan/Pani jeszcze czegoś oprócz chleba?

Klient: Tak, poproszę jeszcze

Sprzedawca: Czy coś jeszcze? Mamy dzisiaj promocję na owoce.

Klient: W takim razie wezmę jeszcze

Sprzedawca: To wszystko?

Klient: Tak/Nie, jeszcze poproszę

Sprzedawca: Razem będzie 15 złotych.

Klient:

Sprzedawca: Dziękuję bardzo. Miłego dnia.

Klient:

Poniżej możesz znaleźć przykładowe zwroty do wykorzystania w tym zadaniu:

MLEKO	JABŁKA	JEDEN CHLEB	CHLEB PSZENNY
CHLEB RAZOWY	POPROSZĘ	MASŁO	GRUSZKI
PROSZĘ	DROŻDŻÓWKĘ	DZIĘKUJĘ	MILEGO DNIA

- Zamawianie jedzenia w restauracji**

Kelner: Dzień dobry, czy mogę podać menu?

Klient:

Kelner: Czy już się Pan/Pani zdecydował/-a ?

Klient: Tak, chciałbym/chciałabym zamówić

Kelner: Czy życzy Pan/Pani sobie przystawkę?

Klient:

Kelner: A co do picia?

Klient: Poproszę

Kelner: Czy danie ma być łagodne, czy bardziej pikantne?

Klient:

Kelner: Zamówienie będzie gotowe za około 15 minut.

Klient:

(po posiłku)

Kelner: Czy wszystko smakowało?

Klient:

Kelner: Czy podać rachunek?

Klient:

Poniżej możesz znaleźć przykładowe zwroty do wykorzystania w tym zadaniu:

TAK, POPROSZĘ	BARDZO MI SMAKOWAŁO	DOBRZE, DZIĘKUJĘ	NIE WSZYSTKO MI SMAKOWAŁO
SPAGHETTI	POPROSZĘ	ŁAGODNE	WODA
GULASZ	NIE, DZIĘKUJĘ	PIKANTNE	NIE SMAKOWAŁO MI

- Zakup biletu autobusowego w kiosku**

Sprzedawca: Dzień dobry.

Klient:

Sprzedawca: Jaki bilet Pan/Pani potrzebuje?

Klient: Poproszę bilet

Sprzedawca: Normalny czy ulgowy?

Klient:

Sprzedawca: Godzinny czy dobowy?

Klient:

Sprzedawca: Poproszę 5 złotych.

Klient:

Sprzedawca: Czy potrzebuje Pan/Pani jeszcze czegoś?

Klient:

Sprzedawca: Proszę bardzo, bilet i reszta dla Pana/Pani.

Klient:

Poniżej możesz znaleźć przykładowe zwroty do wykorzystania w tym zadaniu:

DO WIDZENIA	TAK, POPROSZĘ JESZCZE JEDEN BILET ULGOWY	NORMALNY	GODZINNY
DZIEŃ DOBRY	POPROSZĘ	ULGOWY	DOBOWY
PROSZĘ	CHCĘ KUPIĆ BILET	DZIEKUJĘ	ŻYCZĘ MIŁEGO DNIA

5

Nazywanie czynności i przedmiotów

ZADANIE 5.1. UZUPEŁNIANIE BRAKUJĄCYCH SŁÓW

Poniżej znajdują się zdania, w których brakuje słowa. Przeczytaj je uważnie i dopasuj brakujące słowo, korzystając z tych, które podane są w nawiasie. Użyj go w odpowiedniej formie:

Przykład:

*Ola chciała pokroić chleb, ale jej **nóż** okazał się zbyt tępy.*

Musiła go najpierw naostrzyć. (nóż/widelec/łyżka)

Magda chciałaby bardzo zapisywać swoje wspomnienia, ale zorientowała się, że nie ma w czym tego robić. Na urodziny poprosiła mamę, aby ta kupiła jej w prezencie

(album/kalendarz/pamiętnik)

Dziecko, jeżdżąc na hulajnodze, powinno chronić głowę przed potencjalnym urazem. W tym celu powinno zakładać na głowę ochronny.

(czapka/kapelusz/kask)

Pani Basia zauważyła u siebie narastający problem ze wzrokiem. Wybrała się do okulisty i otrzymała zalecenie noszenia

(opaska/okulary)

Pan Kazik chce w sobotę wybrać się na działkę, aby ją przekopać i przygotować do sadzenia warzyw. Aby móc to zrobić, potrzebuje

(motyka/widły/łopata)

Pani Ewa wybrała się do sklepu, aby zrobić zakupy na niedzielny obiad. Przy kasie zorientowała się, że nie ma czym zapłacić, bo zapomniała

(portfel/klucze/dowód osobisty)

Pani Eliza chciałaby zmienić fryzurę. Zaplanowała sobie, że zetnie swoje piękne, długie włosy na krótko i je pofarbuje. W tym celu musi umówić się na wizytę u

(lekarz/kosmetyczka/fryzjer)

Pan Karol kupił żonie ogromny bukiet pięknych, kolorowych tulipanów. Nie wziął jednak pod uwagę, że żona nie ma w domu aż tak dużego, aby mogła je do niego włożyć.

(wazon/lampa/garnek)

Chłopcy poszli na boisko, aby pograć w piłkę. Podczas zabawy piłka zamiast trafić do, przeleciała przez płot i wpadła do ogródka sąsiadów.

(dziura/okno/bramka)

Pan Krzysztof jest już na emeryturze i chętnie spędza czas na spacerach ze swoim labradorem. Pies, mimo że przyjazny i łagodny, zawsze idzie przy swoim właścicielowi na

(smycz/luz)

Pani Luiza miała ochotę napić się aromatycznej, parzonej kawy. W tym celu poszła włączyć, aby zagotować w nim wodę do przygotowania pysznego napoju.

(garnek/czajnik/kubek)

Babcia Monika jest miłośniczką kwiatów. Zaplanowała, że w piątek jednego z nich przesadzi. Kupiła ziemię, ale dopiero kiedy chciała zabrać się do pracy, zorientowała się, że nie ma w domu takiej dużej, do której mogłaby go przełożyć.

(miska/wiaderko/donica)

Pani Karina co roku sadi w ogrodzie wiele różnych gatunków kolorowych, które potem zrywa do wazonu.

(ziółta/warzywa/kwiaty)

Mała Maja bardzo lubi jeść na śniadanie płatki. Babcia każdego dnia przygotowuje jej z płatków owsianych zdrową i pyszną

(zupa/budyń/owsianka)